СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 6. Джерзи Сиґі, Н. Дж., понеділок, 10. січня, 1927. VOL. XXXV. No. 6. Jersey City N. J., Monday, January 10. 1927. THREE CENTS

ПЕРША РАДІОФОНОВА РОЗМОВА МЕЖИ НЮ ЙОРКОМ А ЛОНДОНОМ

З РОЗМОВ ЗА ОДЕН ДЕНЬ ПОНАД ОКЕАН ДОКАЗУЮТЬ ПРАКТИЧНІСТЬ ВИНАХОДУ.

НЮ ЙОРК, 7. січня. — Нині отворено безпосередну радіову телефонову лінію межи Ню Йорком і Лондоном.

Отворив сю лінію врочисто Ґифорд, президент Американської Телефонової й Телеґрафічної Ко., розмовою з Морі, англійським міністром почт.

До розмов опісля зголосилося таке велике число людий, що всі вони не могли бути обслужені. Говорили редакції ріжних нюйорських ґазет, представники міських і державних урядів, бизнесмени, тощо. Разом було за перший день 31 розмов.

Загалом уважають радіове телефонічне получення довершеною річчю.

БОРА КРИТИКУЄ АМЕРИКАНСЬКУ ПОЛІТИКУ В НІКАРАҐВІ.

ВАШИНҐТОН, 7. січня. — Сенатор Бора, голова сенатового комітету для заграничних справ, мав нині приватну розмову з президентом Кулиджом про нікараґванську ситуацію, і зараз після сеї розмови видав публичну заяву, що політика Злучених Держав у Нікараґві не годиться зі засадами здорової межинародної політики.

На його думку правним президентом Нікараґви є Сакаса, проти котрого американський уряд виступив з оружною допомогою для його противника.

Зі заяв високих урядників після заяви Бори видно, що американський уряд далі стоїть на своїй дотеперішній політиці в Нікараґві. Вони кажуть, що коли вільно Мексикови попирати Сакасу, то вільно Злученим Державам попирати Діяса.

ПЕРША ПРЕЗИДЕНТОВА ПОБІДА В КОНҐРЕСІ.

ВАШИНҐТОН, 7. січня. — Коли нині прийшло в палаті послів до голосовання над питанием визначення певної суми в буджеті на будову воєнних кораблів для американської фльоти, прихильні президентови републиканці підняли клич „Стіймо при президенті" та при голосованню добилися 183 голосів, які й звалили се внесення, за яким заявилися 161 голосів.

ПОВСТАНЦІ В МЕКСИКО ПАЛЯТЬ ЗЕЛІЗНИЧІ МОСТИ.

МЕКСИКО, 7. січня.—Відділ повстанців, що оперує в стейті Халіско, напав на державну зелізницю й спалив три мости. По спаленню мостів повстанці відступили в гори. Федеральні війска сейчас стали відбудовувати спалені мости.

Робітничі юнії видали проклямацію, в якій заявляють, що католицькі епископи підбурюють своїх вірних до повстання проти уряду та що вони попирають заходи Гуерти, бувшого тимчасового президента Мексика, проти уряду Каєса. Проклямація каже, що Гуерта самий не є віруючим католиком, але він покористовується непорозумінием межи епископами а урядом, щоби збільшити силу своїх прихильників. Проклямація взиває всіх зорганізованих робітників боротися проти політики епископів та назадника Гуерти.

АНҐЛІЙСЬКИЙ ПОСОЛ ЗАПОВІДАЄ ПОБІДУ РОБІТНИЧОЇ ПАРТІЇ.

НЮ ЙОРК, 7. січня. — Анґлійський парляментарний посол Джосеф М. Кенворді, котрий приїхав сюди для студіовання американських умов, заявив у розмові з ґазетярами, що для нього нема найменчого сумніву, що при найблизчих виборах в Анґлії анґлійська робітнича партія стане партією більшости та обійме знова в свої руки керму уряду.

Він говорив, що ліберальна партія розлітається. Консервативні члени сеї партії ідуть до консервативної партії, ліберальнійші до робітничої.

НОВЕ РОЗДІЛЮВАННЄ ІМІҐРАЦІЙНОЇ КВОТИ.

ВАШИНҐТОН, 7. січня. — Президент Кулидж предложив конґресови рапорт спеціяльної комісії, яка розглядала розділенне іміґраційної квоти, яке має обовязувати від 1. січня 1927. року.

Після сього нового розділу квоти, число іміґрантів з Ірляндії й скандинавських краів має бути сильно зменчене. Зате має зрости майже в двоє число іміґрантів з Анґлії та протестантської части Ірляндії, далі число іміґрантів з Росії, Голяндії та деяких других країв.

Всіх іміґрантів мається допустити в сьому році 150,000 в порівнанню зі 164,867, допущеними в 1926. році.

ПРЕЗИДЕНТ ДОМАГАЄТЬСЯ ФОНДІВ НА РОЗОРУЖНУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

ВАШИНҐТОН, 7. січня. — Президент Кулидж вислав до конґресу письмо з домаганнем визначити ще додаткових 75,000 долярів на покритте коштів участи американського уряду в роботі женевської комісії, що приготовляє межинародну конференцію під зверхностю Ліґи Народів.

В своїм письмі президент каже, що праця комісії стрічається з великими перешкодами, але він не сумнівається, що з неї таки остаточно вийде богато корисного.

Різдвяна Коляда для Рідної Школи.

Всі збірки на Рід ий Край, які переводимо в Америці з нагоди Різдвяної Коляди, призначені на Рідну Школу в краю, себто на поширення науки між нашим народом, на ту ціль, яка збудує кращу будучність нашому народови.

Тому повинні ми памятати на те, щоби:

В кождій місцевости, де тільки живуть Українці, була обовязково зорганізована и переведена в січні 1927 р. Різдвяна Збірка на допомогу Рідній Школі в старім краю та щоби та Різдвяна Коляда була вислана до краю через:

„Obyednanye", P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

МАЄТОК ОРҐАНІЗАЦІЇ „МОЛОДИХ ХРИСТІЯНСЬКИХ МУЩИН".

НЮ ЙОРК, 7. січня. — Краєва Рада орґанізації „Уай-Ем-Сі-Ей" обчисляє що вона має в 52 краях світа маєтку на 225 міліонів 210 тисяч долярів.

ГЕРОЇЗМ ВЯЗНІВ ВОЛОДИМИРСЬКОГО ПРОЦЕСУ.

Розправа проти 151 селян, робітників і інтеліґентів Волині треває вже 3 тижні. По відчитанню акту обвинувачення, що обнимає 66 сторін дрібного друку, по переслуханню обжалованих приступлено до переслухання свідків, більшість яких становлять функціонарі поліції і конфіденти.

Підчас переслухання свідка Поплавського, якому обжалований Іванчук закинув, що свідок його бив, прийшло до вияву нечуваної солідарности всіх обжалованих. Коли предсідатель зарядив усунення Іванчука з салі розправи, вязні піднявшись з місць, заявили, що виходять з Іванчуком до тюрми. На салі повстав гамір серед окликів „нам все одно, стріляйте нас, а не вдавайте, що робите над нами суд". — почали співати „шалійте, шалійте, скажені кати"... Розправу перервано, вязнів відведено до тюрми. На другий день ведено розправу, начебто нічого не сталося, а обжалованим дозволено без перешкод ставити запити до свідків.

Таким чином суд був змушений уступити перед солідарностю вязнів, які помимо страшних мук слідства, мимо тяжкої довгої тюрми, мимо фізичного вичерпання і хоріб — не затратили почуття людської гідности.

НА МІСЦЕ ШЕВЧЕНКА — ДЗЕРЖИНСЬКИЙ!

„Вістям" (ч. 254) з Кременчука скаржаться: „Театр ім. Шевченка тепер перетворили... в клюб ім. Дзержинського. В другому держ. театрі. ім. Ревенка цілий сезон гратиме руська драма, а більше театрів в місті ніяких немає, так що приїхати сюди, хоч би на гастролі, ніяка инша українська трупа вже не зможе".

ГАРКАВЕНКО ПОБОРОВ НИКОЛЬСА.

На послідній боротьбі в Джерзи Сити, Н. Дж., яка відбулася в Вікторі Гол, саля була виповнена публикою, яка поприїзджала з околичних місцевостий. В головній парі боровся Гаркавенко з Американцем Никольсом. Боротьба була інтересна, бо по 9 мінутах боротьби Гаркавенко зловив Никольса, підніс його понад голову, закрутив ним і положив його на лопатки. Публика устроїла Гаркавенкови велику овацію. Сейчас по боротьбі Гаркавенко приймив визов від Грека Тофальоса.

ДИВНЕ СВЯТО.

„Слово Польске" описує свято посвячення касарень для державної поліції в Голгочах, біля Підгаєць. На цю ціль записала гроші місцева дідичка баронова Блажовська; все в порядку. Але довідуємося, що в посвячені брав участь парох Ґолгоч о. Ілевич, „який є льояльним громадянином і як бувший москвофіл не солідаризується з переворотовою акцією У. Н. Д. О." У „народній забаві" з цієї нагоди взяло участь буцім-то аж 1000 наших селян. Між Волицею і Голгочами польський ксьондз посвятив по дорозі „кржиж польскі, до ктуреґо пшизнавалі сен юж Русіні". Варта би поглянути на такий хрест, якого Українці не пізнають, що він польський і який треба щойно перехрещувати на римо-католицьке. І на все це свято в честь поліції з місцевим парохом.

НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЧАСОПИС.

У Варшаві почав виходити новий політичний тижневик під редакцією В. Островського, того самого, що видає клерикально-літературний журнал „Наша Бесіда". Тежневик називається „Нарід" і стоїть на плятформі петлюрівської орієнтації. Його покровителем має бути сам „начальник української держави" А. Лівицький. Часопис висилають головно на Волинь.

БУРЯ В РАДИКАЛЬНОМУ ТАБОРІ.

Головною основою української соціялістично-радикальної партії були пожарно руханкові товариства. „Луг". В товариствах тих гуртувалася сільська молодь, без огляду на політичні переконання, але партія вважала їх своєю доменою і ті орґанізації становили якраз її силу.

Тепер „Луг" втікає зпід впливів партії. Переважна частина заявилася за д-ром Дашкевичом, видвигаючи клич апартійности, а мала частина лишилася при партії. Боротьба за впливи в „Лузі" в повному розгарі. Виходять аж два орґани Луговиків, а саме „Вісти з Лугу", як орґан десидентів з Дашкевичом на чолі і „Луговик", який видає Головна Управа соц.-радик. партії.

В КРАЇНІ „СВОБОДИ".

Дуже інтересні дані подає „Руль" ч. 1816 про те, скільки люду находиться по тюрмах на Україні. Вязниці українські переповнені; загальна скількість увязнених на Україні на кінець жовтня перевищувала 75,000 чол. Три чверти вязнів — політичні. У Київі — по всіх тюрмах є їх 6,000 люд., в Житомирі загальна скількість вязнів виносить — 5,000 люда. Згідно з амнестією 1926 року із вязниць випущено коло 25,000 люд. і таку-ж скількість заслано (себто засланням замінено увязнення). Загальна скількість духовенства, що сидить по вязницях, перевищує 500 душ. З огляду на те, що вязниці на Україні переповнені розпорядженням з Москви велика скількість „срочних" уголовних відправлена в центр Росії, аби звільнити місця для вязнів ГПУ. Київські вязниці перейшли під догляд ГПУ. У військових вязницях на Україні перебуває до 5,000 чол., що відбувають кару за злочини в червоній армії. Така скількість вязнів, правда, полекшує житлову кризу, але загрожує кризою апровізаційною.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ПІЛСУДСКІ РЕЗИҐНУЄ З ПРЕМІЄРСТВА

ВАРШАВА, 7. січня. — Часописи подають, що маршалок Пілсудскі зрезиґнує в короткім часі з премієрства, яке він обняв по перевороті в тій надії, що вдасться йому завести якийсь лад в Польщі. Знеохочений покидає свій пост, але остане далі міністром війни, віддаючися виключно справам війсковим.

ПОЛЬЩА ШУКАЄ НОВОГО КРЕДИТУ В АМЕРИЦІ.

ВАРШАВА, 7. січня. — Польща хоче затягнути подвійну позичку. Одну в Німеччині на короткий речинець на суму $15,-100.000 а другу більшу на $100,000.000 в Злучених Державах. Американська позичка була предметом розмов В. П. Ґ. Гардинґа, ґовернора федерального резервого банку в Бостоні, який був недавно в Варшаві і вів переговори з польськими банками. Задля тої самої справи прибув до Вашинґтону американський посол до Варшави Стетсон.

Які вигляди мають ті обі позички, на разі не знати. Пертрактувала Польща вже нераз, але не всі пертрактації кінчилися успіхом. Послідної позички, яку підготовляв тут Скшиньскі, Америка не виплатила в цілости, а тільки половину. Сталося це головно наслідком непевних політичних відносин в Польщі.

АМЕРИКАНЦІ ПОКИДАЮТЬ ХІНИ.

ГЕНКОВ, 7. січня. — Майже ціла американська кольонія покидає місто і хто може втікає на кораблі, які відвозять їх в безпечнійші місця. З Вашинґтону видано розказ азійсько-американській фльоті плисти до Шанґаю і инших заграничних місць. Той приказ дещо заспокоїв пригноблених чужинців, які непевні життя, бо невдоволенне з боку розаґітованого хінського населення зростає.

Юджін Чен, посол націоналістичного уряду запевняє, що армія контролює концесії та що чужинці забезпечені. Та в те ніхто не вірить. Навіть бизнесмени не прийшли на скликаний ним мітинґ, бо вони того переконання, що такий мітинґ до нічого не допровадить, тому шкода ґаїти час на него.

Місто Генков виглядає на зовні спокійно. Вулиці мов мертві, мало хто на них показується. Чужинця не можна нігде побачити. Чути в воздусі, що заноситься на бурю, яка може вибухнути кождої секунди.

ЯКУ ТРЕБА ПОВЕСТИ ПОЛІТИКУ СУПРОТИ ХІН.

МАРСИЛІЯ, 7. січня. — Прибув тут з Хін єзуїт о. Селіє, який каже, що Хінці це добрий нарід, який хоче спокійно жити і не платити жадних, або дуже малі податки. Не можна їх заспокоювати тим, що їм уступається і дається малі концесії. Бо всяку уступку вони уважають за слабість і надуживають її.

Мир в Хінах можна осягнути в той спосіб, що узнається три правительства: північне з столицею Пекінґ, центральне правительство з Шанґаєм як столицею, а трете правительство для полудня з Кантоном як столицею.

НАЦІОНАЛІСТИ ПРОТИ СПЛАЧУВАННЯ ДОВҐІВ В АМЕРИЦІ.

ПАРИЖ, 7. січня. — Надії на те, що найблизша сесія французького парляменту дасть свою згоду на ратифікацію французько-американського договору що до сплати довгів, ослабли ще більше. Ото Люї Дібоа, бувший президент репараційної комісії, а тепер ґолова парляментарної націоналістичної ґрупи, заповів, що його ґрупа заявляється проти ратифікації цего договору і проти сплати довгів взагалі. Найбільша їх уступка може йти хиба тільки по лінії ревізії цего договору.

Проти ратифікації є тепер крайні праві і крайні ліві, а тепер ще й центр зачинає ломитися. Супроти того судьба довгів майже запечатана. Колиб премієр Поанкаре поставив справу довгів в звязку з виразом довіря до своєї особи, націоналісти заявили, що будуть тоді голосувати проти Поанкаре. Виходить, що довги готові потягнути за собою ще й уступленне Поанкаре.

ПРИАРЕШТУВАЛИ „ПРИНЦА".

БЕРЛІН, 7. січня. — Поліції вдалося вкінци приарештувати Ґеррі Домелю, який вдавав довгий час сина німецького престолонаслідника і вимантив під тим претекстом богато гроша. Домеля походить з знатної колись родини. Його батько був дипльоматом і мав маєтки в Латвії, які через війну потратив. Домеля не жалує свого вчинку, а тішиться, що з него такий добрий актор. Розповідає цікаві історії про німецьку аристократію, як вона підходила до него і давала гроші та презента, щоби придбати висші шляхоцькі титули для своїх дочок, бо о ті їм найбільше ходило.

Домелю зловили, коли він предчував свій конець і хотів вписатися до французького чужинецького леґіону.

ІВАНА СТРАШНОГО РОЗСТРІЛЯЮТЬ.

ХАРКІВ, Україна, 7. січня. — Суд засудив Івана Зайбева, відомого як „Іван Страшний" на кару смерти через розстріл. Іван Страшний довгий час наводив страх на совітських урядовців, а навіть на відділи армії. Сотки комуністів полягло з його руки, а совітські власти не могли його прилапати.

Разом з ним попали в руки і його товариші, які будуть рівнож розстріляні.

При всякій нагоді складаймо жертви на Сиротинець-Захист Українського Народного Союза.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES		ПЕРЕДПЛАТА	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧОМУ ПОЛЬЩА В ЛАСКАХ В РИМІ

Архивар Джан Лілве помістив в німецькім місячнику „Зіддайчше Монатсгефте" артикул під заголовком: РЕЛІҐІЯ ЯК СРЕДСТВО БОРОТЬБИ. В тім артикулі виводить автор ріжниці між конкордатом Риму з Польщею, а тим, що його заключено з баварським правительством. І подає: В польськім конкордаті зобовязується Апостольська Столиця до цего, що не поробить ніякої зміни в церковній ерархії без порозуміння з польським урядом. Про це нема ніякої згадки в німецькім конкордаті. В польськім конкордаті вимінена в арт. 12. форма епископської присяги на вірність польському урядови. Тою присягою зобовязується епископ бути вірним і льояльним польській державі та чувати над духовенством, щоби й воно було вірне польському урядови. Епископ зобовязується не входити в ніякі змови і не брати участи в ніяких нарадах, які приносили би шкоду польській державі. Форма цеї присяги аж надто впадає в очі. Такої присяги не знає ніякий другий конкордат, не знає його і німецький конкордат. В баварськім конкордаті не вимагається від епископа ніякої спеціяльної присяги, а залишається його совісти те, як він має служити державі. В польськім конкордаті одержала далі держава великі права супроти духовенства, якого вона може дуже легко позбутися, якщо воно на думку польського уряду загрожує польським державним інтересам.

Німецький учений розбирає постанови польського конкордату і виказує, що Ватикан взяв польську державу в особлившу опіку. Польсько-римський конкордат не є ніяким релігійним конкордатом, а головно політичним, який має закріпити польську державу в її теперішних границях та віддати майже половину непольського населення під вічне польське панованне. Через те мають священики кождої неділі споминати польського президента, а навіть святкувати польське національне свято 3. мая. Про щось подібного нема навіть згадки в баварськім конкордаті.

Джан Лілве інтересується тими конкордатами головно по тій причині, що через цей конкордат терплять і Німці, яких під Польщею звиш міліона. Застановляючи над тим, чому це Рим так дуже пішов на руку Полякам, приходить до такого висновку: Польська історія учить нас, що Поляки, як світські так і духовні, звикли всегда ставити національність висше римського костела. Релігія була у Поляків дуже часто тільки покривалом для закриття національних стремлінь. І Рим це знає. Тому, щоби зеднати собі Поляків, пішов їм Рим на зустріч у всіх їх політичних забаганках. На це повинні памятати всі, а рівнож і Німці, коли хочуть розуміти суть римсько-польської політики.

З НОВИМ РОКОМ.

(Докінчення).

МІЖНАРОДНЄ ПОЛОЖЕННЯ В 1926 Р.

З окрема заінтересовані в концепції Паневропи Польща і Румунія. Коли-б ся концепція здійснилася, тоді польська і румунська границя супроти Радянського Союза стала би „паневропейською" границею, на сторожі якої стояла би ціла Паневропа. А коли-б трапилася нагода поширити територію Польщі і Румунії коштом Радянського Союза, тоді се називалося би „поширенням Паневропи".

Коли німецько-французьке зближення означає заспокоєння в західній Европі, то в Східній Европі, здовж радянського кордону, панують відносини, які носять в собі зароди будучих конфліктів.

Між Румунією і Радянським Союзом доси нема правильного стану мира, бо стоїть сьому на перешкоді те, що Румунія загарбала Бесарабію й українську часть Буковини.

Між Польщею й Радянським Союзом істнує правний стан мира, але-ж Польща боїться втратити загарбані українські й білоруські землі і готовиться до нової війни проти Радянського Союза.

Договори між Францією і Польщею, між Францією й Румунією, між Польщею й Румунією — всі вони мають на увазі можливість війни між Польщею й Румунією з одного боку і Радянським Союзом з другого.

Крім того Польща бажала би запрягти до воза свого імперіялізму новоутворені Прибалтійські держави, щоб окружити Радянський Союз одним бльоком від Балтійського до Чорного моря. Обережність Фінляндії, Естонії і Латвії були доси перешкодою для сього польського пляну, а недавній литовсько-радянський договір зробив у ньому поважний вилім.

Як легко може вибухнути війна на Сході Европи, показується наглядно в сих днях з приводу державного перевороту в Литві. Як тільки виявилося, що переворот зробили елементи, ворожо настроені до Польщі, Пілсудский заявив, що вмашерує до Литви, коли тільки якомусь Полякови впаде волос з голови. На вмашерування Польщі до Литви не міг би дивитися спокійно ні Радянський Союз ні Німеччина, — і конфлікт готовий!

В перших роках після війни передовсім Франція патронувала окруженню Радянського Союза бльоком сусідніх держав, щоб не допустити до німецько-радянської коаліції мати від сходу забезпечення проти Німеччини. В сій французькій політиці найбільшу ролю грала Польща. В міру німецько-французького зближення сей інтерес Франції слабне. Рівночасно Франція виявляє більше примиримости супроти Радянського Союза. Стоїть се в звязку з розчаруванням Франції щодо Анґлії і Злучених Держав Північної Америки, яке заставляє Францію оглядатися за новими комбінаціями.

Натомість Анґлія, яка спершу ставилася до Радянського Союза більше примиримо ніж Франція, — від часу останньої перемоги консерватистів висувається на перше місце як протектор усяких протирадянських комбінацій.

Сей зворот в анґлійській політиці спричинила політика Радянського Союза в Азії, політика, яка на думку Анґлії загрожує її кольоніяльні інтереси.

В останнім часі успіхи кантонського уряду у внутрішній китайській війні тільки загострили сей анґлійсько-радянський конфлікт, бо кантонський уряд має підтримку Радянського Союза.

З Далекого Сходу переноситься анґлійсько-радянський конфлікт на рижський кордон. Від часу перевороту Пілсудского Анґлія вважається головним протектором Польщі, яка в разі потреби може піти війною проти Радянського Союза.

В звязку з сим стоять також надії тої части української еміґрації, яка після смерти Петлюри вибрала Андрія Лівицького „Тимчасовим Президентом Української Республики".

Як далеко піде анґлійська дипльоматична ґра у Варшаві, годі передбачити. Очевидно, Анґлія перерве її кождої хвилі, коли вважатиме її вже зайвою.

Коли мова про Анґлію, треба зазначити таку важну подію, як жовтневу імперіяльну конференцію в Лондоні, яка перевела повну рівноправність держав Британійської імперії. Як сей новий правний стан відібється на міжнародній політиці, покаже будучність.

Після потрясення, яке викликала світова війна і революція в Росії, міжнародні відносини не осягнули ще рівноваги і знаходяться в пливкім стані, який криє в собі ріжні можливости. Союз великих держав, які перемогли в світовій війні, і їх плян панування над світом не вдержався. Зарисовується тенденція орґанізацій ріжних ґруп держав на континентальній чи інтерконтинентальній основі (панамериканізм, паневропеізм, паназіятизм, Британійська імперія, Радянський Союз). Ся тенденція не вміщується в рами Союза Націй, — який був подуманий як єдина, універсальна орґанізація всіх держав світа, одначе в дійсности став орґанізацією держав европейського континенту і Британійської імперії (держави Південної Америки й Азії грають у нім радше декоративну ролю). Питання утворення нової універсальної орґанізації, яка обнимала би висше зазначені континентальні і інтерконтинентальні обєдання, належить до далекої будучности.

В найблизшій будучности найважнійшим питанням міжнародньої політики буде відношення великих держав до Радянського Союза. Коли великим державам так важко примиритися з Радянським Союзом, то не стільки тому, що в нім здійснюється новий політичний і соціяльний лад, скільки тому, що він стає напоперек їх міжнароднім плянам. Про анґлійсько-радянське противенство на Далекім Сході була вже згадка. Упадок радянської влади означав би облекшення міжнародніх плянів великих держав, але також зробив би територію Радянського Союза предметом по части територіяльної по части кольоніяльної добичі инших держав.

Дальший розвиток може піти ріжними дорогами. Може наступити зближення між Радянським Союзом і Францією і тоді зарисовувалося би континентальне порозуміння: Франція-Німеччина-Радянський Союз. Але може наступити відтягнення Німеччини від Радянського Союза, потрійне порозуміння: Анґлія-Франція-Німеччина, усунення спірних точок між Німеччиною й Польщею під впливом Анґлії і ізоляція Радянського Союза, який мусів би тоді ще більше занятися своїм укріпленням через обєднання з азійськими державами.

Може через рік сі тенденції міжнародньго розвитку стануть виразнійші.

Прага, грудень, 1926.

Проф. др. М. Лозинський.

Д-р Володимир Сіменович.

МОЇ ДУМКИ ПРО НАШ ЦЕРКОВНО-НАРОДНИЙ СПІР В АМЕРИЦІ.

Шикаґо, Илл.

Заки я возьмуся до критики, хочу образово представити

Що значить критика.

Представмо собі, що на землі лежить довга вузенька дошка. Вона ділить ту землю на дві части: праву й ліву. Ви маєте по дошці перейти на другу сторону, але так, що ви можете легко діткнутися, чи лівої, чи правої сторони землі, але вам не вільно опертися, на одну чи другу сторону. Оттак я розумію безсторонну критику.

Початки нашого конфлікту.

На непорозуміння, які повстали серед нашої іміґрації, я задивляюся дуже поважно. Не уважаю сих непорозумінь за кириню, ані за якісь особисті інтриґи, або приватні непорозуміння серед дійствуючих осіб. а уважаю їх за дальший тяг подій, які беруть свій початок від століть.

Відомо, що в історії взагалі до великих причин дають почин нераз зовсім блаґі події, або особисті непорозуміння одиниць. Світову війну спричинило убійство австрійського архикнязя через бідолаху, сербського студента. І за смерть одного чоловіка міліони а міліони людей мусіло погинути.

Не виключене й в нашім випадку, що особисті непорозуміння між Д-рами Мишугою а Назаруком мали місце. Наш конфлікт однак з Епископом а тим самим з Римом, стоїть значно поза рамами особистих справ. Тому блудять ті, що далі пояснюють конфлікт особистими непорозуміннями між одиницями.

Початок теперішного нашого непорозуміння.

Початок нинішного нашого непорозуміння між римо-католицькою церквою а греко-католицькою, як я наш конфлікт розумію, бере свій початок від першого священика в Америці, о. Івана Волянського. Ті самі постуляти, точки, непорозуміння, що є між нами тепер, були і тоді. Чи має бути жонатим наш священик, чи ні? Чи мається під тим зглядом бути послушним Римови чи ні? З причини, що о. Волянський був жонатий, його викляла римська церква в усій Америці. Папа римський наказав митрополитови о. Сембратовичеви о. Волянського сейчас з Америки відкликати. От. Волянський того приказу не послухав, ось як і нині деякі оо, духовні не ідуть на руку Епископови. Се бувший **перший** етап боротьби нашої з Римом і з його представниками. Після канонів рим.-кат. церкви виклятий чоловік не має права не то правити Служби Божої, але й вступу до римо-католицької чи греко-католицької церкви. Він не має права до св. тайн і т. д. і т. д. Тимчасом о. Волянський не тільки правив і сповняв усі функції священичі, але навіть латинські священики позваляли йому правити Службу Божу в своїх костелах. З него ніколи не знято клятви, а помимо того наші власти церковні узнавали його за правовірного священика й дали йому парохію в старім краю.

Другий етап наступив, коли з часом Рим відкликав о. Волянського з Америки за те, що він був жонатий.

По його відході настала тут цілковита анархія: безголовя, сильна боротьба між айриськими епископами а нашим духовенством. Яко протест проти римо-католицької церкви о. Товт (Угорщанин) перший перейшов у Міннеаполіс, Мінн., на православє і там заложив першу православну парохію.

Третий етап: Така сама боротьба і цілковита анархія повстала між нашим а угорським духовенством. Рим приказав нашому греко-катол. духовенству піддатися епископам айриським. Епископи айриські не хотіли нас узнати за католиків і жадали усунення жонатих священиків і т. инче. „Попики радикали", як їх тепер звуть, найкращі сини греко-католицької церкви та українського народу — зажадали від Риму настанови наших українських епископів, в противному разі загрозили Римови — „Проч з Римом". Це поскуткувало.

Четвертий етап, коли Рим прислав нам нашого еп. Ортинського. В той час Папа римський прислав йому до оголошення спеціяльну булю — де між инчими, нам неприхильними справами, був заказ святити й приймати до Америки жонатих священиків. Знаючи, яке оґірчення та буля моглаби була викликати серед нашого народу, еп. Ортинський тої булі в Америці ніколи не оголосив.

Полишаю всякі поменчі епізоди, як процеси за наші церкви, переходи на православє чимало наших москвофілів так духовних як і світських. І приходжу до **пятого** етапу, який головно бере свій початок з приїздом до нас Преосвященного епископа Богачевського. З початку усе було в супокою, але поволи починалися збирати хмари. Перший конфлікт наступив по Евхаристичнім Конґресі, а найгірше розгорілася боротьба, як д-р Назарук обняв редакцію „Америки". Боротьба росла щораз дальше, аж дійшло до филаделфійського конґресу. Сим разом я не думаю входити в деталі наших непорозумінь, це зроблю колись пізнійше, а вертаю до причин в старім краю.

В старім краю

бортьба унітів греко-католиків з Римом почалася від самого заведення насильно унії. Унія в части була також причиною повстання Хмельницького. До повстання Хмельниччини дав почин також маловажний інцідент. Шляхтич Чаплинсь-

Г. Мальо.

БЕЗРОДИНИ

Після німецької перерібки переповів **В. В—р.**

(4)

Ілько був би росказав мамі мимо батьківської погрози все, що бачив і чув, але батько не спускав його ні хвилини з ока. Він мусів іти зараз спати. Завтра оповім мамі все, — думав Ілько дрімаючи; але заки пробудився, вже Ганни не було дома.

— За чим шукаєш? — спитав батько, коли він бігав неспокійно то до кухні то з кухні.

— За мамою.

— Мама пішла в село і перед полуднем не вернеться!

Ількови немов би хто камінь на серце положив. Чому мама не сказала йому, що йде в село? чому не забрала його з собою? Він пішов з плачом до свого городця.

Його городець був в кутику маминого города; він мав там і фіялки і руту і чабрик, а все те сам насадив і підливав. Він глянув сумно на стовпчики конвалій, котрі що тільки виколювалися з землі. Чи побачить їх, як зацвитуть?

Втім закликав його батько. Ілько побіг чимскорше до хати, але як же бідняга налякався, коли побачив старика з його псами. Зміркував в одній хвилі своє положенне. Старик прийшов по него.

— Ох, панонньку — промовив, — лищіть мене тут — і залявся слезами.

— Не можеш тут довше лишитися — сварив на него батько.

— Не відривайте мене від моеї мами, — просив хлопець еще жалібнійше.

— Як не будеш тихо, то я возьму палиці — промовив батько.

— Лишіть його в спокою — промовив старик. — він любить свою маму, годі його за то бити. Деж його річи?

Батько виніс мішочок, а в нім були звинені дві сорочці і старі полотняні споднята.

— Чи то вже все? — спитав Карльоні глузуючи. — Ну, але я не маю часу довше задержуватися. Маєте гроші.

Він відрахував вісімдесять блискучих корон на столі. — Бери свій клунок і ходи за мною.

Взяв його за руку і потяг за собою.

— Мамуню, мамуню, ратуйте мене, не дайте мене, кричав Ілько і хотів причепитися до одвірків. Але Ганна не виходила, він мусів іти в дорогу.

— Щасть вам Боже, в дорогу! — закликав батько і тріснув дверима за ними. Дорога, котрою ішли, крутилася наоколо гори все висше і висше. З кождого закруту бачив Ілько і хату і подвіре в долині що раз то меншими. Він знав, що як тільки минуть останний закрут, то вже хати не побачить. Якраз станули на самій горі.

— Пане, чи не міг би я трохи відпочити? просив Ілько.

— Добре, дитино, спочинь! — промовив Карльоні. Він кивнув на свої пси, і сейчас станув оден з правого боку а другий з лівого коло хлопця, немов би його стерегли. Але він не уважав на них; станув як вкопаний і глядів в долину.

Там стояла хатка, там було подвіре і город. З комина підносився невеличкий стовп сивого диму, а на сміттю на подвірю порпалася чорна курка. останний маєток убогої Ганни Ілько узрів ще щось; гостинцем до села прямував хтось до хати; Ількове серце здріґнулося; то ішла Ганна, овинена великою білою хусткою.

Вона вбігла спішно до дому і зникла в сінях; але скоро вибігла знов на двір. Вона заломила руки і бігала по городі і по подвірю — шукала Ілька, але надармо.

— Мамо, мамо! — закричав Ілько з цілої сили. Але його слабонький голос не доходив в долину.

— Що тобі сталося? Чи одурів? — спитав Карльоні, приступаючи до него.

— Бідняга! — промовив сам до себе, побачивши тоту постать жіночу. Сей ласкавий тон додав Ількови надії.

— Пустіть мене до моеї мами, — благав він.

— Не можна, — відповів Карльоні.

— Ах мамуню! мамуню! — лебедів Ілько з розпуки.

Коли би стара Ганна була подивилася на тоту гору, була би певно побачила Ілька; але вона не догадувалася, що він так близько неї, а бігала і шукала його по гостинци.

— Ну, вже досить того відпочинку! — промовив Карльоні, кивнув на пси, і вони сейчас уставилися оден перед Ільком, другий за ним, а Карльоні взяв його за руку. — Ну, а тепер рушаймо, — промовив, — бо шкода часу!

Звернули в бік, і Ілько стратив з очий свою дорогу хатчину. Перед ним вилася, як слимак, довга, незнана дорога.

III.

Карльоні провадив Ілька може доброї чверть години за руку, а опісля пустив його самого.

— Так,— промовив,— іди-ж собі спокійно коло мене; але памятай, щоби тобі не захотілося утікати. Фіделіо і Зефіро привели би тебе раз-два, а у них острі зуби, вір мені.

Ілько не відповів нічого, лиш тяжко зітхнув. Він знав добре, що утеча не придалабися йому ні на що.

— Я знаю, що тобі тяжко на серци, — говорив Карльоні, — я розумію се добре і длятого не гніваюся на тебе. Але виплачся добре, а певно тобі полекшає; ти сам побачиш пізнійше, що я забрав тебе не на твоє нещастє. Жінка, котру ти кликав мамою і котра тебе виховала, щиро опікувалася тобою і ти її за то любив; але знай, що вона не могла задержати тебе проти волі мужа при собі. Ти мусів би був іти до сирітського дому, а там було би тобі далеко гірше, ніж у мене. Як будеш добрим хлопцем, а я того по тобі сподіваюся, то тобі буде у мене не зле поводитися.

Ілько вірив сердечним словам свого пана, однак він не міг так скоро потішитися по свіжій розлуці з материю. Але по хвилі перестав плакати і ступав спокійнійший коло Карльонього.

Вони минули гору і вийшли на простору рівнину. Кругом далеко не видно ні хатини, ні деревця лиш десь-недесь колихався корчик ялівцю або кособеревини.

Карльоні ступав довгими рівномірними кроками; він ніс малпочку то на рамени, то під полою, а коло неї бігли пси. Він промовив до них часами ласкаве слово, а вони відповідали йому радісним скавулінням.

Здається, що ані Карльоні не знав, що то є утома, ані його пси; але Ілько намагав лишень з трудом за ними. Він ішов перший раз в життю в таку довгу дорогу і то без відпочинку. А до того ще плачем не мало утомився і лише вже з трудом волік за собою ноги.

— Твої деревляні сандали перешкаджають тобі в ході — сказав Карльоні, — в найблизшім місті справлю тобі черевики.

Ілько забув на хвилю про утому. Він дістане черевики! В його селі носили черевики тільки два хлопці: син війта і син властителя гостинниці; всі инші бігали в деревляних сандалах, а тепер і він буде мати черевики!

— А чи то ще далеко до найблизшого міста? — спитав він скваппо.

(Далі буде).

кий викрав Хмельницькому жінку. Це був той сірничок, що підпалив обильний матеріял наших кривд від Ляхів і Риму. Насильне навернення нас на унію при помочи Риму, страшенне знущання Поляків над нашим народом, страшна панщина, усе те був пальний матеріял.

Найважнїйші причини наших непорозумінь з Римом були такі:

1) Заведення серед нас унії з Римом силою оружжа.

2) Заведення унії серед нашого народа Римом через наших відвічних ворогів Поляків.

3) Ми не були, і здається не є й до нині приготовані до унії з Римом.

4) Через те власне, що Поляки над нами панують, що Поляки уживають унії яко средства польонізаційного, ми лучимо церкву з політикою. Бо і Рим протеґує проти нас наших ворогів.

5) Рим загарантував нам наші греко-католицькі восточні привилеї, між иншим жонате духовенство. Ся ріжниця в католицькій церкві стала немов чираком на тілі римо-католицької віри. Рим нині всякими способами старається позбутися того чирака, особливо тут на американській землі. Ми тут жиємо не відрубно, як у старім краю, але всуміш з усякими другими народами віз яких неодні визнають рим.-католицьку віру. Вони й в значній мірі натискають на Рим, щоби ту, після них, аномалію в католицькій церкві усунути. З початку, як я уже згадав, Рим хотів стримати наплив наших жонатих священників до Америки, але се не помагало. Тому й видав Рим в тій ціли булю, але і це не помогло. Тепер Рим напирає на наших американських епископів, а також на старокраєвих, щоби вони самі усунули ту аномалію.

6) Рим бачить з наших вічних протестів, що ми не є в духу так вірними католиками, як є католики латинського обряду й тому він старається перевести у нашій церкві усякі реформи, як реформу закону Василіян і т. п.

7) Наше жонате духовенство, хотьби воно було щиро католицьке, не відповідає духови католицької церкви.

8) З усего, на мій погляд, найважнійше є те, що рим. кат. церква визнає західну культуру а наша восточну.

(Кінець буде).

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільних Козаків, від. 316, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в четвер, дня 13. січня, о годині 8-ій вечером. Обовязком кождого члена прийти на сі збори, бо є важні справи до порішення. Контрольна комісія здасть справозданне за рік 1926. Рівнож комітет базаревий здасть своє справозданне. На річних зборах вибрано слідуючий уряд на рік 1927: Д. Братусь, предс.; П. Латовський ,заст.; С. Новак, касієр; К. Білецький, заст.; М. Луцишин, менаджер дому; П. Петрів, заст.; В. Гнатків, секр. тов. дому; П. Скорохода, заст.; М. Джумак, кас. тов. дому, Н. Кубарич, заст.; А. Петрів, В. Пшюта і Н. Стрілець, контр. комісія; М. Маліновський, Д. Гой і І Крайовський, надз. хорих; С. Пришляк і Г. Чорний, прапорщики; Я. Пригода і І. Гнатків, начальники стягу; В. Бойко і В. Скробач, господарі. — В. Ґурянський.

ДЕ ГАРКАВЕНКО БУДЕ БОРОТИСЬ.

—o—

В Джерзи Сити відбудеться боротяба в суботу, 15. січня, в Вікторі Гол., ріг Гендерсон і Йорк ул. Гаркавенко буде боротися з Греком Демитралом. Виступати будуть і другі борці.

На просьбу Українців з Пасейк, Н. Дж., Гаркавенко буде боротися в четвер, 20. січня, в гали під ч. 3 Монров ул. Будуть виступати і другі борці.

—o—

В Патерсон, Н. Дж., Гаркавенко буде боротися в пятницю, 21. січня, у Вашингтон Гол, 74 Годвин ул.

Мала помилка.

— Чи ти застрілив що на ловах?

— Так.

— А чомуж твій наплечник порожний?

— Бо наганяч не влізся до наплечника.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДОБРУ ҐАЗЕТУ ВАРТА ПІДПЕРТИ.

Перечитала я числа „Жіночої Долі", і хочу звернути увагу на неї наших іміґранток. Часопись виходить в Коломиї, 16 сторін друку, редаґована й видавана самими жінками. Я хотілаб, щоби з тої часописи користало більше українських жінок так як я користаю.

Там поміщуються крім гарних історій всякі поучення для жінок: як варити, печи, спеціяльно українські страви. Як прийде мені „Жіноча Доля", то мої товаришки Американки зараз просять, аби їм розказати про нову українську страву. Вони самі признають, що такі страви коштують о половину дешевше, а смакують лучше.

Ця газета коштує на рік всего $2.00. Представницею „Жіночої Долі" в Америці є:

Mrs. Helen D. Lototsky
87 Van Wagenen Ave.,
Jersey City, N. J.

До пані Лотоцької можна вислати два доляри на „Жіночу Долю", яка буде Вам іти цілий рік. Задля самого варива вона Вам сто разів оплатиться, крім того ще богато иншого доброго будете мати до читання.

Анастазія Сурмач.

—o—

ТРЕБА ПРИЗНАТИ СЛУШНІСТЬ.

В грудневім числі филадельфійського „Місіонара" вичитав я поклик за складками на греко-католицький семинар у Филадельфії. Заклик підписаний „Константином епископом". Мимоходом кидається мені в очи, що до нас звертається епископ Богачевський, називаючи нас Українцями, — той самий епископ, що перед чужими, перед Римом і Айришами нас представляє, як Поляки, за Русинів.

Далі впало мені в очи те, що епископ Богачевський пише, що священики старокраєвого виховання невідповідні для нашого нового наростаючого покоління в Америці. Сі слова, немовби для піддержання, підписані Константином епископом, який прибув до Америки два роки тому і тут взявся викорінювати нам з голов ті свободолюбні погляди, яких ми навчилися за кільканайцять літ побуту на вільній землі.

Тому я витаю сі слова епископа Богачевського як перше мимовільне признаннє. Коли йому тепер вирівається, що старокраєві священики невідповідні для уроджених в Америці дітий, то чейже з часом він признасть, що таксамо не підходять до нас, українських іміґрантів, польські політичні думки та всякі накинені нам зверхники.

А може він уже й тепер се все знає, але признатися до того йому „не випадає"?

Петро, тесля.

—o—

„ШІСТЬДЕСЯТЬ ДВА МІЛІОНИ".

Таку суму зложилиб американські Жиди на поміч своїм братам в Европі, якби їх було тільки, кілько є нас. Скільки зложили американські Українці своїм братам, — Том що боці своїм братам,— Тим, що бостали каліками, — Тим, котрих батьки віддали все на жертівник Вітчини?...

Пять міліонів долярів зложили американські Жиди сего року з нагоди своїх свят і нового року на університет в Єрусалимі. Кілько зложать Українці з нагоди своїх свят і нового року на загрожену окупантом і благаючу помочі рікрічно Рідну Школу?...

Старий край хоч виснажений війною ворогів, не забуває за нещасливих калік, бідних сиріт, політичних вязнів. Старий край колядує на Рідну Школу як на найпевнійшу твердиню супроти ворога. Що роблять американські Українці? Колядують? Збирають жертви?

І колядують аж забогато, і жертви збирають, але замісць рідному краєві, своїм найдорожшим, — всім нещасним жертвам війни та Рідній Школі, складають і збирають жертви на виховання „матечек" в візантійськім та рутенськім семинарі, а деякі, то аж так далеко йдуть, що збирають на свої товариства, щоб тільки свою власну касу збільшити.

Буває отже тоже, що від колядників в час Різдва Христового аж роїться по хатах, двері свідомих громадян Українців не замикаються, доми молитви переповнені прохожанами вщерть, — іде в рух церковна таца 3—4 рази в час одної Служби Божої, а все з нагоди коляди, — а все на „біг заплать", а кілько отримує Рідна Школа?!!!

Бути може і давби Бог сего року з нагоди церковного конґресу, який відбувся і пробудив до життя та підніс з певностю духа наших громадян католиків, Рідна Школа з нагоди Рождества Христового отримає хоч мінімальний процент тої суми, яку складають Жиди рікрічно на свої просвітні цілі.

Так як коляда призначена старим краєм виключно на Рідну Школу, ідімже з колядою всі—всі товариства і братства по всіх місцевостях, де тільки живе українська душа. Збираймо жертви по хатах своїх громадян в час Навечеря, Нового Року й Йордану.

Христос Раждається!

П. Сокальчук.

Мій Бог? Хто він?
Де Бог? — Його нема.
Навкруги лиш злість сама
Й Христос не Його син.

• • •

Коли Україна в крові
Тонула в самоті, —
Як би Він був, то ті
Нещастя не прийшлиб . . . А ви

• • •

Що вірите у Бога — брехуни.
Мій Бог — моя Вкраїна!
Повірю я у Сина
Тоді, коли лани.

• • •

Повірять в Нього . . .
Коли Вкраїна оживе,
Тоді молитва попливе —
Тоді увірю у Бога.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

НАНОВО ВЕСЕЛІСТЬ В НЮ ЙОРКУ.

Виступ українського Самсона Гаркавенка в Ню Йорку, в пятницю, 14. січня в Мангатен Лайсеюм, буде получений з Великим Концертом при співучасти нових артистичних сил. Виступати буде відомий гармоніст Григор Іванов. Гаркавенко дасть найкрасшій панночці іспанський шарф. Одним словом там буде все добірне.

КИЇВ.

—o—

Синіє ліс за Дніпром,
А на горі Лавра.
Німі літаври
І я не з полком.

Там за лісом в далині
Жили гетьмани...
Брати, гойте рани,
Щоб устати по весні.

У тумані — в горі
Спас притих...
Ох, панує тяжкий гріх,
Біса хрест не боре.

Дніпро веться синій,
Сплять ліси...
Встань, гетьмане, та спаси
Правду на Вкраїні.

Paris, 1926.

Антін Крушельницький.

МІЖ ОКОПАМИ.

1)

Така страшна була днина, що страшніщої годі собі уявити. Звичайно зачиналося біля десятої, одинацятої години, — сьогодня перед девятою впали перші стріли, а вже потім ненаачеб гори повідкривали свої пащі й ревли підземними гомонами, немов би небо розірвало свою сиву скатерку і засипувало нас шрапнелями.

Уже коло полудня така нас обхопила втома, що люде падали бездушно та ждали, сами не знаючи, чи діждуться кінця того пекельного гомону. Годинник, на який кидаю в одно неспокійно очима, ані не думає посуватися наперед. Ніколи ще в житті мені не минав час так помалу, як тої памятної днини.

Нарешті почало смеркати.

— Ще хвилина, хлопці, й будемо спочивати! — мовлю до найближчих сусідів.

— Ой, колиб! — почулося зітхання.

— Правда, що еже не так парять!

— Відай лекше стає... Ая...

— Ж-ж-ж! — засичало нам коло вуха.

Чим ставали рідше греміти вистріли, тим сильнійше вибивався кожний різкий згук, що летів до нас з ворожої сторони. Коли ми вже могли вловити вухами лет поодиноких куль, — знак, що вони чимраз рідше починають сипатися. Душа між одним і другим стрілом має хвилину відпочинку, стає вразливою на інші зверхні голоси, увільнюється із стану бездушного отупіння. Дивним дивом бачиш, що падає сніг великими платками. Глянеш: довкола, а він уже присипав добре землю. Чи не падає вже від полудня? А досі ніхто й не запримітив того. Оглядаються, дивуються. Тут і там починає висуватися обережно голова з окопів. У ту-ж таки мить ховається, бо карабінові стріли не вмовкають. Але що вже вони, коли замовкли злющі дула гармат.

Дивлюся на годинник. Бачу годину, але не можу докладно зміркувати, яка це пора. На дворі стало темніти. Із-під хмар сипле густий пластовець і прислонює темняву вечера.

— Видно, вже досить на сьогодня, — мовлю, споглядаючи довкола себе.

Немов у відповідь на мої слова як не гримне десь глухий гомін, як не розкотиться по верхах гір... Мимохіть голова принизилася, сховалася, під захорону окопу. Зовсім непотрібно. Стріл вицілено в інший бік, коло нас не було чути зловіщого: „ж-ж-ж!..."

— То ще на добраніч! — почув я недалеко себе.

Тимчасом настала вже важка темнота. Люде, як стояли, падали в окопи обезсилені, перетомлені. Душі не чули в собі.

Пішли вже накази, щоб польова кухня лагодила харчі, але й це не зробило великого враження. Треба було перекрадатися по де-кількох, летіти під стріли ворожих карабінів кількасот ступнів до хати, де за безпечною стіною стояла кухня, їсти, що їсти — й коновками нести харчі до окопів. Одні вертаються. Йде нова партія.

Доки ще сили були, то на виграшку летілося. Неодному не довелося долетіти, неодному вернутися не пощастило. Нікого це не відстрашувало, нікого не бентежило. Але сьогодня вже сили почали нас покидати.

А ще трівожила найбільш усіх нас думка, що може повторитися наказ, котрий ми чули кілька ночей одна по одній:

„На баґнети!"

Ішла про це німа мова — без слів— поглядами очей. А в відповідь чути було то тут, то там голос безсилля: „Годі вже! Не видержить душа!..."

Три ночі не спали. Цілу днину в огні та в болоті — в ночі приступ на баґнети. До тої міри висилилися, що надлетить шрапнель, то тільки вже з привички кинеш за ним оком. Бачиш, як розсипався десь оподалік і вже не журишся ним. Як би тебе в одній хвилині навіть не стало, — байдуже! Може й лекше булоб; минулась би страшна мука.

А вже найгірше стояти було в болоті по кістки. В одно — дощ і дещ і дощ — цілі тижні січе дрібненький, жили з тебе висотує, душу випирає. Колиб бодай трохи примерзло!... Аж сьогодня стало нам лекше дихати, як ми діждалися снігу. Вся наша надія, що хоч з болота зможемо виноватися.

Коли ми перед трома днями вперше почули наказ до атаку, в нас вступив дух. То як сидиш скулений і майже не рухаєшся, — заціпенієш увесь. Вже куди краще загрітися бігом, нападом, боротьбою. Але одна ніч і друга і третя надлюдських змагань, а цілий день в огні гармат, промочений до костей у воді й болоті, як де, й до колін, — не видержать, хоч би й які сили.

Ми сиділи в дожиданні чогось, що мало статися, що ждало нас неминуче; не думали боронитися; прийде наказ, — не пора на роздумування, не пора на жалі, нема сильних, слабих, здорових, недужих, кріпких й обезсилених, усі однакові, всі здатні виконати рішучий наказ, найменшу дрібничку перевести з найбільшою докладностю. — Прийде наказ, — ми переміняємося з ослабленої маси висилених, перевтомлених, продроглих людських істот у сталеву машину, яка пущена в рух, не спиниться, доки не переведе успішно своеї роботи.

Ми ждали наказу. Знали, що прийде, вірили, що ввілле в наші ослаблені душі нової, свіжої енерґії. Не боялися, щоб нам сил не стало. Отож тепер тим більше всякий хотів свобідно захопити того цілющого ліку на перевтомлене тіло — вечірнього спокою.

• • •

Сиджу, чи радше лежу, привялий, зґноблений; чую, як останок сил мене покидає. В голові гуде ще гук гармат, перед очима літають блискавки шрапнелів. Давно вже замовкли грізні дула скажених звірів, давно вже розсипалися останні відломи вогняних їх подихів, а я ще водно переживаю враження тої грізної днини. Здається, вмирати буду й ще вони пролетять мені перед очі, так врилися в мій мізок, у мою душу.

А може?... Може прийдуть колись погідні, спокійні дні в мойому житті, може забудеться та ґрізна пора проливу крови, може замовкнуть у моїй душі ті скажені реви розсатанілих машин, може заніміють ті дикі стогони безобразних тіл, пошарпаних відломами заліза, сталі... Може колись примерхнуть у моїх очах ті ґрізні виразки лиць моїх товаришів, що вються водно біля мене в ровах, на чистому полі, в лісах, де не доведеться стрінутись із вогнем ворожої батерії.

А може?... Може ще днина— одна, друга й не стане в одну мить у мене памяти, зблідну усі прожиті картини, замовкнуть усі враження моєї душі, світ змерхне мені перед очима, й я збратаюся в лоні однеї могили з приятелями й ворогами, другами й...

Ні... недругів у мене нема, — шибнула мені думка крізь голову й я посміхнувся гірко. — Що мені винні ті люде, хто зна, чи не брати мої, що на них звернене дуло мойого кріса?

І я почав зненацька пригадувати собі всіх своїх знайомих Українців з російської України. Не перечислив би їх. Хто зна, чи в отім окопі, на який ми сьогодня без сумніву підемо приступом, не знайдеться декілька моїх найщирійших приятелів, з якими переговорилося стільки ночей, розправляючи про всілякі питання нашого життя? Хто зна, чи не встромлю я в ворожі ґруди гострого, блискучого свойого вбійчого знаряду та в ту-ж мить чи не побачу виразу смерти на лиці свойого найщирійшого друга? Може саме того, з котрим ми стільки переговорили про питання визволення України?

І тут на далекій Лемківщині, на окраїнній українській землі ми порішимо долю нашої участи в визволюванні українських земель. Порішимо твердою, блискучою сталлю, встромленою рукою друга в дружні груди?...

Хто знає, чи не жде мене також сьогодня?

Раптом мої думки звернулися в інший бік. Я почув якийсь дивний згук коло себе. Дивлюся й очам не вірю. Мій сусід, завзятий вояк, який у подив уводив мене своєю відвагою, своїм завзяттям, — плаче. Сидить сердешний на мокрій землі, зловив голову в обидві долоні і справді... плаче.

Я аж не йму віри.

— Миколо! — мовлю сердечно. — Вам що?

Мовчить. Навіть не глянув на мене.

— Миколо! — мовлю удруге й труснув його руку своїми пальцями. — Ви плачете?...

Поглянув на мене сумними очима й мовчить.

Встаю, сідаю проти нього й намагаюся розпитати, що йому.

— Нічого! — було перше його слово. — Дурний хлопський розум, та й тільки.

— А все-ж таки?...

— Кажу вам, що нічого.

(Дальше буде).

КОНҐРЕС УКРАЇНЦІВ КАТОЛИКІВ

По виборі президії і всіх Комісій **п. С. Ядловський виголосив реферат** про положенне української греко-кат. церкви в Америці, якого короткий зміст є слідуючий:

Ми зїхалися сегодня перший раз в історії укр. еміґрації на церковний конґрес Українців-католиків. Обставини склалися так, що тут, де ми будемо радити про справи головно церковно-народної натури, бракує між нами голови нашої церкви і нашого духовенства. Ми, світські люде, приїхали сюда самі, кермуючись привязаннєм і любовю до свого народа і до своєї церкви, щоби порадитися, що нам робити, щоби ратувати укр.-кат. церкву, в якої ряди ввійшло замішанне. Бо є замішанне, є роскол. Цего ніхто не заперечить. Є недовіре до особи того, що стоїть тут на чолі нашої церкви. І цего ніхто не заперечить. Є сумніви щодо того, чи провід церковний не опинився часом в руках тих, що наносять шкоду нашому народови, що спинюють його розвій, його боротьбу з ворогами нашого народу, особливо боротьбу з Польщею.

Приглядаючися тій нашій внутрішній боротьбі, тому замішанню, приходять нам на думку слова Шевченка: „Доборолась Україна до самого краю, гірше Ляха свої діти її розпинають"... І в тім саме наша траґедія, що не перед чужими а головно таки перед своїми приходиться нам обороняти нашу церкву і наш народ на еміґрації. Ми сподівалися, що епископ заопікується церквою, скріпить релігійне життя, піднесе на дусі еміґрацію, поширить народну працю, збудить патріотичного духа в народу; а тимчасом бачимо, як епископ Богачевський на спілку з Назаруком розвалює церкву, розбиває українську еміґрацію і викликує такий хаос, якого світ не бачив. Нечувана це річ і незнана в історії церкви, щоби епископ валив свої власні церкви. І коли в двох літах так велике число громад відпало від звязи з кат. церквою, то епископ цинічно заявляє: нехай буде три, але такі як я хочу. От вам пастир добрий. От патріот...

Вже від пів року не змовкають в наших часописях жалі і скарги на теперішні сумні відносини в нашій українській греко-католицькій церкві в Злучених Державах, тому зараз на вступі постараюся пояснити, о що тут властиво ходить: що за важні причини викликали теперішну, як ніколи перед тим напружену ситуацію?

Хто лиш поверховно читає те, що пишеться в часописах, той може собі подумати, що тут нема нічого важного. Подумає собі, що тут тільки сваряться о те, чи можна за Івана Франка молитися, чи ні; сваряться між собою епископ і Обєднанне, демократія з автократією і т. п.

Хто би так думав, той не знає властивої ваги справи. Тут ходить о самі основи нашої церкви, а саме: чи має бути наша гр.-кат. церква такою як досі була, чи має мати такі права, які їй належаться — чи ні і чи має та наша церква бути як досі тісно звязана з народом і народним життєм — чи ні?

Послідних двайцять літ нашого церковного життя в Америці — то боротьба о якісь тривкіші основи, о заведення якогось порядку, установ та справедливих серед нас законів. Це боротьба о розвязку таких питань: Хто є господарем нашого церковного майна? Чи ми самі, чи самі священики, чи сам епископ, чи нарід разом з епископом і священиками? Чи ми маємо мати яке право задержати у себе священиків, які в наших парохіях з успіхом працюють, чи можна їх в кождій хвилі, без нашої згоди від нас забрати? Чи маємо яке право і якийсь голос, коли парохія опорожниться, при обсаді парохії?

Ті питання мусять бути вже раз вирішені, якщо має бути у нас спокій та вестися хосенна праця для піднесення нашого християнського життя. Не хочемо тут винувати нікого, бо не на те ми тут зійшлися, щоб виляти свій гнів — тай розїхатися. Ми нині зібралися на те, щоби сотворити першу в нашій американсько-українській історії пробу, положити вже раз тривкі основи нашого церковного життя, дійти з духовенством до чесного порозуміння та працювати мирно для слави Божої і добра нашого українського народа.

Еп. Богачевський від перших хвиль свого урядування змагає головно до одного: взяти всьо в свої руки, і власть духовну і світську. Де ще не було запису церкви на епископа, там він ріжними способама намагався дістати церковне майно в свої руки. Навіть став вмішуватися в діловодство поодиноких громад, не питаючися, чи має до сього право і чи нарід дав йому таке право.

Надіючися, що підчинене йому священство, на сам приказ епископа заманить нарід до безусловного віддання епископови свого майна — хотів він тим способом мати в своїх руках найсильнійшу основу для своїх дальших плянів. Він числив на те, що нарід мусить погодитися зі всіми його забаганками, бо церковні маєтки в його руках, а кому не подобається те, чого епископ хоче, то може церкву покидати. Так сталося приміром в Бейкертон, Па. Там він стратив цілу громаду, хоч „виграв" в суді проперти. Таке було і в Мілвіл, Н. Дж. Ті маєтки пішли й так на ліцитацію і тою дорогою таки вернули до народа, але громада вже більше до еп. Богачевського не вернула, бо думала, що епископови не ходить о добро душ вірних, а о їх маєток. Души нехай пропадають. Як загально усі знають, еп. Богачевський нераз виражався, що не дбає про те, скільки вірних буде при кат. церкві. Йому треба тільки таких вірних, які будуть сліпо його слухати. Тому то еп. Богачевський вічно занятий процесами, (Вунсакет, Бостон, Алентавн, Филаделфія і так далі).

На процес потреба грошей. Збираний так званий „місійний фонд", який після своєї назви мавби служити до помагання убогим церковним громадам, іде в дійсности на процеси з нами самими. Так процесує нас епископ, а ми ще нашою кервавицею ті процеси самі оплачуємо.

Найновійшою забаганкою епископа є величавий семинар духовний, де під його оком мали би виховуватися такі священики, якіб сліпо виконували його волю і помагали в здійснюванню його плянів.

Якіж ті пляни, які має епископ Богачевський? З чим він до нас приїхав і що йому поручили з нами зробити?

Хто лиш хоч трохи уважно слідив дотеперішні поступки і діла нового епископа, той прийшов до переконання, що ні наша грек.-кат. церква, ні наш нарід не може нічого доброго надіятися з нового Владики. Де лиш він показався і дав себе пізнати, там нарід видав сейчас свій суд: „Се не наш епископ; він чужий українському серцю". Такий дух віє навіть з тих холодних проповідей, які він голосить.

1. Той епископ, що між нами приватно, то значить, як ніхто чужий нас не бачить, а хочби і в своїх Епархіяльних Вістях, або в „Америці" називає нас а навіть себе Українцями, встидається і боїться тої назви як коли приходиться йому говорити про нас перед чужими, перед судами, чи на Евхаристичнім Конґресі в Шикаго. Там він зве себе Рутеном. А преціньж українська назва не тільки нам дорога, але від тої назви залежить добро і будучність нашого народа та надія на наше визволення і осягненнє незалежности і держави. Длятого таке поступованне епископа викликало тільки загальне обурення, бо тої назви „Українець" лякаються тільки наші вороги в старім краю і вони хотілиби, щоб світ ніколи не довідався, що в Галичині і тут в Америці живуть якісь Українці. Нам відомо далі й те, що й др. Назарук захвалював назву „Русин" в Америці.

2. Епископ розбиває запомогову акцію для братів Українців в Галичині.

3. Не дбає о вечірні школи, не займається станом науки в вечірних школах, а намагається творити цілоденні школи, хоч до сього ще наш нарід не приготований, ані сам епископ не має між Сестрами відповідного числа учительських кваліфікованих сил.

4. У еп. Богачевського видно тенденцію перешкоджувати проявам нашого національного життя, (бо якжеж інакше толкувати собі його нагінку на відсвяткованнє памяти Франка).

5. Він відвертає нашу увагу від справ нашого народу в Галичині, (в „Америці" пишуть тепер про Росію, Румунію, Мусолінія, але дуже мало і рідко про Галичину, і то тільки не ображаючи Польщі).

6. Епископ Богачевський дався обмотати Назарукови. І так як колись Распутин тряс цілою Росією, так у нас Назарук трясе цілою Дієцезією. Давними роками письмом і словом висмівав Назарук і очернював віру і церкву, а нині його голос у епископа значить більше, ніж голос усіх священиків і народу. Через те Назарук нищить самого епископа, розвалює Дієцезію і роздрочує нарід до крайности. Через Назарука і епископа „Провидіне" попало в розріз з другими народними орґанізаціями.

Се тільки побіжний нарис того положення, в якому опинилася наша церква під управою еп. Богачевського, але і се є вже таке страшне, що ми порішили скликати Конґрес з представників усіх укр.-кат. парохій.

І нині ми маємо відбути наради, постояти за віру і народ та застановитися:

Як направити ті прикрі відносини в нашій церкві?

Судити епископа не будемо, бо його вже нарід осудив, ані не будемо домагатися від него зміни поступовання, бо ми переконані, що він або не вміє, або не сміє змінитися; але будемо домагатися прав, які після церковного закона нам прислугують. Ми з пошаною супроти нашої св. віри, ми не шукаємо ніякої нової науки, ми лишень домагаємося і хочемо перевести в життя ті права, які признають вірним инших католицьких народів.

Чотири справи є для нас найбільшої ваги:

1. Іменованне епископа;
2. Право народа при обсаді опорожнененої парохії;
3. Участь вірних в адміністрації дієцезального майна.
4. Школа.

Доки сі справи не будуть вирішені після потреб і бажань українського народа, доти між нашою церковною єрархією з одної, а народом з другої сторони не буде ніколи сердечного порозуміння. Доки епископ з духовенством будуть мати инші дороги а нарід инші, доти інституція, котра після волі Спасителя повинна бути душею народа, не буде могла сповнити своєї високої задачі. Наша історія вчить нас, що церква наша протягом многих століть була інституцією, котра сповнила велику культурну місію серед нашого народа. Тому, коли між клиром і епископом з одної сторони, а народними чинниками з другої сторони велася борба і коли вона ведеться тепер; коли бачимо пристрастні вибухи негодовання, то се не вина віри, се не бунт народу проти науки Божої, яку голосить церква, а се тільки прояв тих невідрадних відносин, серед яких приходиться нашому народови боротися о своє національне істнованнє. Се тільки вираз негодовання супроти тих ворожих впливів, яким улягає наша церква, які обезсилюють її в сповненню своєї служби для народа. Се протест проти того, щоб наша рідна церква служила ворогам для сповнювання їх політичних бажань.

Така борба йде нині і в старім краю. Там вона не легка і ворог всілякими конкордатами береться до цілковитого знищення нашого обряду і прав нашої церкви. Те саме, що діється в краю, має бути перещіплене й на американську землю. Так само і тут хочуть відобрати священикам право женитися, так само має затертися тут наше українське імя. Так само має знидіти любов до рідного краю та всякий інтерес до визвольної боротьби нашого народа.

Хто слідить за тим, що робиться в нашій Дієцезії, а головно застановиться над тим, що повинно бути зроблене, а що не робиться, хто пильно читає „Америку" і бистрим оком глядить, як вона намагається відвертати нашу увагу від того, що для нас найбільше інтересне та найбільше болюче, той мусить призпати, що в тій роботі є добре обмиркований якийсь плян, який йде на безмежну шкоду нашого народа.

Чи маємо, заложивши руки, дуть, куди ми не хочемо? Чи вже справді в найважнійших для нас справах не маємо ніякого голосу?

Коли в нас ще крихітка народної чести, то станьмо вже раз зєднані і сильні, — упімнімся о наші права і не покиньмо боротьби доти, доки не осягнемо всього того, що нам після Божих і людських прав належиться. Зійшлися ми днесь зі всіх сторін розлогої Америки, тож обдумаймо та переведім такі постанови, якіб дали нам всі користи, котрі дає віра і церква: якіб зробили заразом сю церкву нашою правдивою матерію, а не чужою наймичкою. Польща дорогою конкордатів запевнила собі власть над нашою церквою і очевидно на епископів буде настановляти таких людей, які їй не тільки не можуть шкодити, але зобовяжуться їй служити. Таку умову приняту нашими владиками в Галичині, нарід пятнує з обуреннем, хотяй супроти сили польського уряду є безсильний; однак булоби нечуваною ганьбою для нас, щоби ми тут на вільній землі американській, де нема польських баґнетів, приняли те ярмо на себе добровільно. Тут нема місця для польських впливів на знищення українського духа. Якщо Рим уважає, що се не нарушує ні віри, ні церковних законів входити в договори з иншими народами і державами, коли ходить о вибір особи, в якої руки віддається душі людські, — то того самого права і ми домагаємося і так довго не уступимо від наших домагань, доки вони не будуть сповнені. В старім краю обшарник за се, що конкурував лише одною шестою частиною на церкву і на парохіяльні будинки, діставав право презенти, себто мав право зі всіх кандидатів на пароха вибрати одного; а ми тут самі будуємо церкви, парохіяльні доми, справляємо все потрібне до помешкання, платимо місячну платню священикови, дякови, дженіторови, своєю кервавицею утримуємо епископа (катедратик), даємо на місійний фонд, на Сестри, на Семинар і всякі инші драчки і не маємо найменшого права в виборі священика. Чи се справедливо? Тому слушно повинні ми домагатися сего, щоби епископ на опорожнену парохію предкладав терно, а громада на парохіяльнім мітинґу вибрала собі одного кандидата з трох предложених.

А з буджетом дієцезальним як справа стоїть? Ми складаємо катедратик, Петрів гріш, на сироти, на Семинар, на місійний фонд, а хто знає, де ті гроші діваються? Хто бачив, який звіт з доходів і розходів дієцезії? Яких $30.000 річно приходить від нас до епископської канцелярії, а ніхто поняття не має, що з тою сумою зроблено. Тими грішми ґаздує сам епископ, а чи так повинно бути?

Вже крайна пора виплисти з тим всім на чисту воду і завести якийсь лад в нашій Дієцезії. В тій цили пропонуємо резолюції, які йдуть в двох напрямках:

1. Наше відношенне до теперішного епископа.
2. Наше відношенне до тих священиків, які стали йому до помочи в його політиці.
3. Наші домагання на будучність.

—o—

Щодо 1. Епископа Богачевського уважаємо за присланого нам кимось, що навіть не вважав за відповідне запитатися нас, чи сей епископ знаний не тільки зі своєї відданости до висших властей, але чи знаний він рівнож і з правдивої випробуваної любви до свого народа. Зваживши, що поступованне епископа викликало негодованне і обуренне всіх вірних його дальше затриманне уважаємо крайно шкідливим для нашої церкви і тому:

1. Вносимо просьбу до Апостольської Столиці, щоби епископа Богачевського як найскорше усунула, а покищо ухвалюємо:

1. Заперестати всякі зносини з теперішним епископом;
2. Не приймати від него ніяких заряджень;
3. Не платити катедратика і ніяких инших данин;
4. Не попирати акції будови семинара.

Щодо 2. Повитаємо зі щирим і вдячним серцем всіх тих наших священиків, що все правдиво любили свій нарід і нічим від того не далися відстрашити.

2. Прирікаємо, що будемо при них і в їх обороні стояти, колиб прийшлося їм переносити які переслідування: будемо узнавати їх за наших душпастирів і дбати про їх удержанне, а накинених нам не приймемо.

3. Колиб однак котрий з тих священиків знайшовся в наслідок секатур в тяжкім матеріяльнім положенню, то ухвалюємо дбати про його удержання з катедратику, який був досі плачений епископови.

В цили переведення цілої акції вибираємо тут Комітет, який має перевести домагання зїзду, з сімох членів. Сей Комітет має давати поклики і інструкції до поодиноких громад церковних, має видати брошуру з докладним вияснениєм справи, о котру розпочинаємо боротьбу, та має видати поклик до складання датків на переведеннє тої боротьби.

Для положення сильних і тривких основ під нашу церковну орґанізацію, має комітет приготовити відповідний статут, котрий би обовязував в цілій Дієцезії.

Провідні думки того статута.

1. Наша Дієцезія називається „Українська гр.-кат. Дієцезія в Злучених Державах Пів. Америки.
2. Вибір епископа є річию священиків, які на случай опорожнення владичого престола, предкладають терно, а Апостольська Столця вибирає собі з тих трех одного і його іменує епископом.
3. Всякі данини на удержаннє епископа і потреби Дієцезії ухвалює зїзд делеґатів всіх парохій на Конвенції.
4. До заряду Дієцезії має епископ мати Консисторію зложену з 6 вибраних духовенством священиків.
5. Консисторію вибирає духовенство на три роки.
6. Консисторія враз з епископом укладає терно на опорожнені парохії, які на парохіяльнім мітинґу мають право вибору з терна.
7. Консисторія управляє враз з епископом маєтком церковним Дієцезії, ухвалює висоту платні епископа і заряджує фондами Дієцезії.
8. На жаданнє більшости парохій має Консисторія в важних справах управи Дієцезії скликати таку Конвенцію.
9. Консисторія може в міру потреби скликувати Конвенцію делеґатів всіх парохій.
10. Всякі зміни в обрядах і правах нашої церкви, як приміром зміна календара, вводженнє безженности клиру, може рішати зїзд делеґатів парохій і зїзд всіх священиків.

—o—

Даючи почин до того великого діла, котре маємо перевести, — ми свідомі не лишень того, що прийдеться нам напружити усі наші сили, щоби з витревалістю видержати до кінця: але ми знаємо добре, що будемо мусіли перебороти великі перешкоди. Стане проти нас Польща, що при помочи своїх впливів буде старатися нас залякати; стане проти нас наш найстрашнійший ворог, темнота та байдужність до всякої ідейної праці; стане сам епископ зі своїми поплечниками. Однак ми маємо непохитну надію, що підуть за нами найкращі, найхарактернійші, правдиво українські елементи і ми доконаємо сего, чого вимагає від нас та велика історична хвиля.

(Дальше буде.)